

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Azerbajdzjan – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019

I. SAMMANFATTNING

Azerbajdzjan fortsätter att uppvisa allvarliga brister vad gäller respekten för mänskliga rättigheter, bland annat beträffande rättsstatens principer, yttrandefrihet, pressfrihet, valgenomförande, situationen för fängslade, fackliga rättigheter samt rättigheter för kvinnor och hbtq-personer.

Även om författningen föreskriver fria och rättvisa val har inga allmänna val i Azerbajdzjan levt upp till de krav som ställs av OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR). Medborgarna saknar i praktiken möjlighet att påverka regeringens sammansättning då samtliga ministrar tillsätts av presidenten.

Azerbajdzjan är enligt författningen en sekulär stat, samtidigt som en övervägande del av befolkningen bekänner sig till islam. Lagstiftningen lyfter fram tolerans för olika religioner och trosriktningar samtidigt som samfundens verksamheter noga observeras och regleras.

Kampen mot religiös radikalism och främmande staters inblandning anges som skäl för hårdare regler för civilsamhällesorganisationer. Restriktiv lagstiftning introducerad 2014 har lett till att i stort sett all deras finansiering från utländska givare upphört. Flertalet utländska organisationer som bedrivit samarbete med de lokala partnerna har lämnat Azerbajdzjan.

Sociala mediers betydelse för opinionsbildning och politisk aktivitet ökar. Kritik mot regimen förekommer i hög utsträckning på dessa fora, liksom även ryktesspridning. I samband med större händelser, demonstrationer och eventuella kriser händer det att internettrafiken begränsas.

Landets ledning har åberopat nationens säkerhet som skäl för att kringskära medborgerliga rättigheter och minska utrymmet för det civila samhället via ändringar av såväl författning som andra regelverk. Författningsändringarna 2016, vilka tillkom utan debatt i parlamentet men genom en folkomröstning, ledde till att den redan mycket starka presidentmakten stärktes ytterligare och med obalans mellan den verkställande och lagstiftande makten som följd. Sedan dess har situationen rörande demokrati och mänskliga rättigheter i landet inte förbättrats.

Kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna skyddas formellt av lagstiftning, men begränsas av sociala och kulturella normer och diskriminering, framför allt på landsbygden. Hbtq-personer är bland de mest utsatta och ges svagt stöd för åtnjutande av de mänskliga rättigheterna från såväl myndigheter som övriga samhället.

Azerbajdzjan befinner sig sedan början av 1990-talet i en utdragen konflikt med grannlandet Armenien över regionen Nagorno-Karabach. Båda sidor bryter mot det eldupphör som undertecknades 1994. Närmare 20 procent av Azerbajdzjans territorium står under armenisk kontroll till följd av konflikten. Enligt FN:s flyktingorgan (UNHCR) finns drygt 620 000 internflyktingar i landet, vilket påverkar tillståndet vad gäller de mänskliga rättigheterna i Azerbajdzjan.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Azerbajdzjans författning fastslår skydd av de mänskliga rättigheterna och landet har ratificerat fler än 50 konventioner eller motsvarande överenskommelser på området. De åtaganden landet gjort har emellertid inte efterlevts i alla delar, vilket har föranlett allvarlig kritik från bland annat Europarådet.

En process pågår i Europarådet under artikel 46.4 av Europakonventionen för mänskliga rättigheter för att avgöra om Azerbajdzjan lever upp till sina åtaganden som medlemsland. Även civilsamhället ifrågasätter rättsväsendets oberoende och likabehandling.

Azerbajdzjan har under de senaste åren vidtagit vissa åtgärder för att reformera regelverk och främja transparens inom skattesystemet, tullväsendet och genom inrättande av särskilda servicecentra. De senare syftar till att förenkla administrativa ärenden för medborgarna, öka transparensen och minska korruptionen på kommunal nivå. Överlag kvarstår dock problemen med korruption. Azerbajdzjan placeras på plats 126 av 180 länder i *Transparency Internationals* index över upplevd korruption 2019.

Rättssäkerhet

Domstolsväsendet består av tre instanser och domar kan överklagas och prövas i högre instans. Människorättsorganisationer pekar på att korruptionen inom domstolsväsendet är utbredd och det förekommer att rättsväsendet utsätts för påtryckningar av den verkställande makten, särskilt i mål där politiska eller ekonomiska intressen står på spel.

Rapporter förekommer regelbundet från människorättsorganisationer om att rättssystemet används av statsmakten för att straffa eller försvaga regimkritiker. Brottsanklagelserna mot dessa, liksom mot kritiskt granskande journalister, kan gälla våldsbrott, olaga vapeninnehav, narkotikabrott eller ekonomisk brottslighet. Fängelsestraff och andra påföljder är ofta stränga. Försvarsadvokater som åtar sig känsliga fall hävdar att de ibland utsätts för påtryckningar eller hot.

Advokatsamfundet har nära band till statsmakten och har vid ett flertal tillfällen uteslutit medlemmar som åtagit sig att försvara personer som åtalats på politiska grunder. I nuläget finns därför mycket få advokater som åtar sig dylika uppdrag.

Fallet med den tidigare fängslade oppositionsledaren Ilgar Mammadov har tilldragit sig stor uppmärksamhet, även internationellt. Mammadov sågs som en tänkbar motkandidat till president Alijev inför presidentvalet 2013, men greps innan valkampanjens början och kom att tillbringa Alijevs hela

tredje mandatperiod i fängelse. Europadomstolen fastslog redan 2014 att den ursprungliga häktningstiden inte var skälig och med stor sannolikhet politiskt motiverad. År 2018 frigavs Mammadov, men utan att domen upphävts. Mammadov gavs därmed inte möjlighet att delta i allmänna val, såsom i parlamentsvalet i februari 2020.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Återkommande kritik har riktats mot statens förmåga att undersöka och åtala brott begångna av anställda inom polisväsendet och kriminalvården. Detta gäller inte minst anklagelser om övervåld och förnedrande behandling i samband med regeringskritiska icke-sanktionerade demonstrationer. Civilsamhället och bland annat *Amnesty International* har pekat på att utredningar inte genomförs på ett effektivt och korrekt sätt på bekostnad av offrens rättigheter.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Azerbajdzjans politiska system präglas av stark maktkoncentration kring presidentämbetet. Statschefens befogenheter utökades efter en kritiserad folkomröstning 2016. De konstitutionella förändringarna innebar bland annat en utökning av mandatperioden från fem till sju år och gav presidenten rätt att utse vicepresidenter. Hittills har endast en förste vicepresident utsetts, Mehriban Alijeva som är president Ilham Alijevs hustru. De konstitutionella förändringarna 2016 uppfattades av inhemska och internationella människorättsaktörer som en kodifiering av ett exceptionellt starkt presidentstyre med dynastiska ambitioner.

Till parlamentet *Milli Majlis* väljs 125 ledamöter från enmandatsvalkretsar för femåriga mandatperioder. Inget allmänt val i Azerbajdzjan, vare sig presidentval eller parlamentsval, har hittills levt upp till OSSE:s standarder för demokratiska val. Landets medborgare saknar i realiteten möjlighet att påverka regeringens sammansättning då samtliga ministrar utses direkt av presidenten.

Det statsbärande partiet *Yeni Azerbajdzjan* (YAP) har dominerat den partipolitiska scenen sedan 1995 och har egen majoritet i parlamentet.

Partiordförande i YAP är president Ilham Alijev och partiets uttalade syfte är att ge parlamentariskt stöd åt presidentens politik.

Det finns totalt 55 partier registrerade i Azerbajdzjan men de allra flesta är mycket små och deltar sällan i offentlig politisk debatt. Inte något av de 55 registrerade partierna har en kvinnlig partiledare.

Landets politiska opposition är marginaliserad och saknar egentlig representation i parlamentet, detta trots att en stor andel ledamöter karakteriserar sig som oberoende i förhållande till YAP.

Andelen kvinnor på politiska funktioner är låg. I det utgående parlamentet, valt 2015, var antalet kvinnor 20 (16 procent) och i Azerbajdzjans regering fanns i december 2019 inga kvinnor bland de totalt 22 ministrarna. Endast en av 15 statliga kommittéer leds av en kvinnlig ordförande; kommittén för familj, kvinnor och barn.

Det civila samhällets utrymme

Möjligheterna för det civila samhället att utvecklas och verka fritt beskars kraftigt i samband med lagändringar introducerade 2014. Flera civilsamhällesorganisationer lämnade Azerbajdzjan under de närmast följande åren med hänvisning till svårigheter att verka i landet och risker för den personliga säkerheten. Myndigheterna förklarade sin restriktiva hållning gentemot civilsamhället med behovet av att värna landets säkerhet mot utländska hot, inklusive utlandsfinansierad radikaliserings.

Flera av de representanter för det civila samhället som fängslades 2014–2015 benådades i samband med amnestier 2016. För flera personer gäller dock villkorlig frigivning och utreseförbud. Antalet personer som 2019 anses fängslade på politiska grunder understiger inte enligt någon oberoende bedömning 15 personer. Vid sidan om politiskt motiverade fängslanden finns därtill ett betydande antal personer som dömts för att vara anhängare till förbjudna religiösa sammanslutningar.

Dagens regelverk för civilsamhällesorganisationer ställer långtgående krav för registrering, vilket i sin tur är en förutsättning för för att en organisation skall kunna öppna bankkonto eller ingå avtal. I praktiken

innebär registreringsprocedurerna att i stort sett all utländsk finansiering dragits in. FN:s särskilda rapportör om situationen för människorättsförsvare har betecknat regelverket som ett allvarligt hinder för åtnjutandet av organisationsfriheten.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Författningen som antogs 2016 fastslår att mänsklig värdighet ska skyddas och respekteras. Förnedrande behandling eller tortyr anses emellertid förekomma på polisstationer och i häkten och fängelser. Människorättsadvokater har vittnat om spår från tortyr när de besökt frihetsberövade klienter.

Azerbajdzjan har vidtagit vissa reformåtgärder för att förbättra kriminalvården. En kommitté för översyn av förhållandena i fängelser har inrättats. Den azerbajzjanska statens ombudsman för mänskliga rättigheter gör platsbesök och rapporteras ha utverkat vissa förbättringar.

Dödsstraff

En lag som avskaffade dödsstraffet antogs av parlamentet 1998. Inga avrättningar sedan lagen antogs är kända.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Azerbajdzjanska myndigheter fortsätter att regelbundet och för kortare eller längre tid frihetsberöva oppositionspolitiker, människorättsförsvare, oberoende journalister och deltagare i icke-sanktionerade demonstrationer. Azerbajdzjan agerar även internationellt för att återbörda regimkritiker som lever i exil till hemlandet. Det finns exempel på kidnappningar i andra länder som misstänks ha genomförts i samarbete mellan Azerbajdzjans och andra länders säkerhetstjänster. Efter den påtvingade återkomsten häktas personerna i väntan på rättegång.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Azerbajdzjans författning garanterar yttrande- och pressfrihet. Det är emellertid tydligt att statsmakterna begränsar möjligheten att verka för

mediekanaler och journalister som uppfattas som samhällsfarliga eller regimkritiska, inklusive journalister som uttrycker kritik mot presidenten eller dennes familj. Azerbajdzjan placeras på plats 166 av 180 länder på *Reportrar utan gränsers* pressfrihetsindex för 2019, en tillbakagång på senare år som avspeglar ett allt kärvare medielandskap.. För närvarande tillåts endast en nyhetsbyrå med regeringskritisk rapportering bedriva verksamhet i landet.

Sociala medier har blivit ett viktigt forum för samhällsdebatt i Azerbajdzjan. Det finns dock flera exempel på hur bloggare har råkat illa ut efter att ha uttryckt synpunkter som inte är förenliga med presidentadministrationens eller säkerhetstjänstens uppfattning om nationens säkerhet. Som exempel kan anföras bloggaren Mehman Huseinov som tillbringade två år i fängelse åren 2017-19 efter en serie reportage om högt uppsatta personers fastighetsinnehav.

Förtal är ett brott enligt azerbajdzjansk lag och straffsatsen höjdes 2017. Även förolämpningar i sociala media räknas som förtal. Övervakning av sociala media och avlyssning av särskilt aktiva personer kritiska till statsmakten förekommer i hög utsträckning. Det rapporteras även att familjemedlemmar till regimkritiska journalister och aktivister som lever utomlands blir utsatta för påtryckningar och tas in på polisförhör.

Rätten till förenings- och församlingsfrihet

Artikel 49 i den azerbajdzjanska författningen fastslog före revideringarna 2016 att alla har friheten att, utan föregående anmälan hos myndigheterna, organisera fredliga sammankomster och möten. I ändringarna som antogs 2016 har mötesfriheten förbehållits de sammankomster som inte stör ”den allmänna ordningen och moralen”. Den skrivningen kritiserades av Europarådets Venedigkommission (Europeiska kommissionen för demokrati genom lag) som alltför vag och öppen för begränsningar.

Lagen om mötesfrihet har kommit att tolkas alltmer restriktivt av myndigheterna under de senaste åren. I Baku gäller påtaglig restriktivitet med demonstrationstillstånd. Oppositionen anvisas numera regelmässigt till platser mycket långt från stadskärnan, vilket starkt begränsar deras

synlighet. Sammankomster utan tillstånd från myndigheterna leder med automatik till polisinsatser och frihetsberövanden. Under 2019 bemöttes flera osanktionerade sammankomster, till exempel en manifestation riktad mot våld mot kvinnor och till stöd för kvinnors rättigheter, med våldsamma metoder från myndigheterna. Föreningslivet är utarmat som en följd av restriktionerna som infördes år 2014.

Religions- och övertygelsefrihet

Azerbajdzjan har till cirka 95 procent en muslimsk befolkning, varav ungefär 70 procent antas vara shia- och 30 procent sunnimuslimer. Landet är en sekulär stat och författningen garanterar religionsfrihet, utan att ge preferens åt någon viss trosinriktning. Baku står med viss regelbundenhet värd för internationella konferenser om mångkulturalism och interreligiös dialog. Den judiska närvaron i Azerbajdzjan har lång tradition och den judiska delen av befolkningen åtnjuter säkerhet och respekt i den omgivande muslimskt dominerade miljön.

Precis som för alla icke-statliga organisationer är det obligatoriskt för alla religiösa samfund att registrera sig hos myndigheterna. Den shiamuslimska majoriteten och den sunnimuslimska minoriteten styrs av samma organisation, Kaukasiska muslimska styrelsen, vilken har stark koppling till statsmakten. Lagstiftningen lyfter fram tolerans för andra trosriktningar samtidigt som samfundens verksamhet noga regleras. År 2016 installerades övervakningskameror i landets alla gudstjänstlokaler och myndigheterna bevakar noga tecken på radikaliserings, särskilt inom muslimska samfund.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Azerbajdzjan har ratificerat samtliga av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner.

Arbetsmarknadslagstiftningen i Azerbajdzjan är tämligen stark med verksamma fackföreningar och författningsreglerad rätt för medborgarna att strejka, men i praktiken ligger fackföreningarnas ståndpunkter ofta mycket nära myndigheternas och deras oberoende kan ifrågasättas. Civilsamhällesorganisationen *Freedom House* betecknar fackföreningarna

som *de facto* beroende av staten och hävdar att de inte företräder utsatta personer eller grupper på ett adekvat sätt. Även om strejkrätten är garanterad i författningen förekommer strejker inte i praktiken.

Arbetsveckan omfattar 40 timmar, med vissa undantag för gravida kvinnor och för kvinnor med små barn. Övertid kompenseras enligt lagstiftning med kompensationsledighet eller dubbel timlön. Dessa regler tillämpas dock med viss variation både i privat och statlig sektor.

I enlighet med arbetsmarknadslagstiftningen har kvinnor rätt till 126 dagars fullt betald ledighet i samband med barns födsel, med ytterligare några dagar för anställda inom jordbrukssektorn. Nyblivna fäder har rätt till 14 dagars obetald ledighet i samband med barnets födelse.

Arbetslösheten uppgick enligt officiell statistik till 5 procent under 2019 (4,1 procent för män och 5,9 procent för kvinnor). Oberoende bedömare talar dock om betydligt högre nivåer av arbetslöshet. Minimilönen höjdes under 2019 till motsvarande 1 400 SEK och enligt officiell statistik uppgick medellönen i landet i december 2019 till motsvarande 3 500 SEK. Lönegapet mellan män och kvinnor är stort, i genomsnitt är lönenivån omkring 40 procent högre för män.

Minimiåldern för arbete är 15 år. Trots detta förekommer det att yngre barn är sysselsatta i framför allt jordbruk på landsbygden, men även i arbete kopplat till försäljning. Barntiggeri förekommer.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Enligt lag har medborgarna i Azerbajdzjan rätt till fri sjukvård. Låga löner och korruption är emellertid sammanhängande problem i den offentliga sektorn. Många som anser sig ha råd vänder sig till privata vårdalternativ.

Lagen om skydd för folkhälsan från 1997 ger kvinnor rätt att besluta om abort. Aborter kan genomföras utan att uppge särskilda skäl under graviditetens tolv första veckor. Fram till den 22:a graviditetsveckan tillåts abort om särskilda skäl föreligger.

Föroreningar utgör ett problem för folkhälsan i Azerbajdzjan. Myndigheterna har dock successivt infört hårdare utsläppsregleringar och renare teknologi inom framför allt energisektorn. Insatser har genomförts för att sanera kontaminerad mark i Baku och på Absheron-halvön.

År 2018 var medellivslängden enligt Världshälsoorganisationen (WHO) 75,3 år för kvinnor och 70,3 år för män.

Rätten till utbildning

Skolan i Azerbajdzjan är enligt lag kostnadsfri och obligatorisk till 17 års ålder. Andelen barn med avslutad skolgång är 85 procent för flickor och 87 procent för pojkar. Barn från fattiga familjer på landsbygden och internflyktingar löper större risk att avbryta skolgången i förtid. Vuxnas läskunnighet ligger nära 100 procent enligt internationella undersökningar.

Låga löner och korruption är två sammanhängande problem i den azerbajdzjanska utbildningssektorn. Mutor rapporteras som ett frekvent problem såväl i grundskolor som på universitet och tilliten till utbildningssystemet är låg. Utbildningsstandarden är ojämn mellan olika skolor. Många elever går i privatundervisning under de långa sommarloven och parallellt med ordinarie undervisning. Ett förskoleår har införts för att ge barn från olika social bakgrund mer likvärdiga villkor inför skolstarten. Endast en fjärdedel av barnen går dock i någon form av förskola.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Azerbajdzjan har haft en stark ekonomisk utveckling sedan självständigheten 1991. BNP har mer än tredubblats under perioden och landet låg i topp globalt vad gäller tillväxt perioden 2000–2010. Fattigdomsnivån sjönk från cirka 50 procent till ungefär fem procent under samma period.

I FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index över mänsklig utveckling för år 2019 placerades landet på plats 87 av 189 länder. Världsbanken räknar Azerbajdzjan som ett övre medelinkomstland. Skillnaderna mellan Baku och landsbygden är dock stora.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

En jämställdhetslag antogs 2007. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uppmanade Azerbajdzjan 2016 att fullt ut kriminalisera våld i nära relationer, vilket ännu inte skett. Få fall av våld i nära relationer anmäls till myndigheterna och det är vanligt att offren återtar sin anmälan med hänsyn till de potentiella sociala konsekvenserna.

Frågor om kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna hanteras av Azerbajdzjans statliga kommitté för familj, kvinnor och barn. Kommittén leds av den enda kvinnliga regeringsmedlemmen. Ett antal kvinnorrättsorganisationer driver aktivt på utvecklingen, men hämmas i sin verksamhet av begränsningarna för bidrag till civilsamhällets organisationer.

Trots att kvinnor har tillträde till högre ämbeten, varav förste vicepresidenten och presidenthustrun Mehriban Alijeva är det främsta exemplet, begränsar sociala normer och diskriminering många kvinnors möjligheter att delta på lika villkor i samhället. Detta är särskilt tydligt på landsbygden. Kvinnor har ofta svårt att hävda sina ekonomiska rättigheter i samband med skilsmässa eller i andra egendomsfrågor.

Den utbredda förekomsten av könss selektiv abort gör att det föds 115 pojkar på 100 flickor, vilket placerar Azerbajdzjan bland de länder i världen med störst könsskillnad i födelsetalen.

Lagen från 2010 mot våld i nära relationer förutser att anmälan utöver till polisen även ska kunna göras till sociala myndigheter. Lagen stipulerar även om härbärgen och stödcentra. På vissa platser har regionala stödcentra upprättats av kommittén för familj, kvinnor och barn, i samverkan med EU och FN:s befolkningsfond (UNFPA).

Barnets rättigheter

Azerbajdzjan har de senaste två decennierna förstärkt sin lagstiftning avseende barnets rättigheter. Detta gäller till exempel socialt skydd, sänkta straffsatser och höjd minimiålder för äktenskap till 18 år. Trots

detta förekommer det särskilt på landsbygden att flickor gifts bort av sina släktingar. Lagen möjliggör för lokala myndigheter att bevilja äktenskap för flickor som fyllt 17 år.

Bristen på allmän barnomsorg försvårar tidig diagnos av barn med funktionsnedsättning och försämrar deras långsiktiga möjligheter att delta i samhällslivet. Samtidigt har statliga Hejdar Aliyev Foundation på senare år avsatt betydande medel till att höja medvetenheten om barn med funktionsnedsättningar och att främja dessas möjligheter till deltagande och skapande. När det gäller barn som begått brott är rättssäkerheten otillräcklig och kompetensen att handskas med barn- och ungdomsbrottslingar är låg.

Barnaga i skolan förekommer även om det är förbjudet enligt lag. Det azerbajdzjanska ombudsmanskontoret har en speciell nödtelefon dit man kan meddela övergrepp och kränkningar av barnets rättigheter.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Azerbajdzjan är enligt författningen en sekulär stat och interetnisk och interreligiös tolerans framhålls ofta som politiska prioriteringar. Enligt författningen har alla medborgare rätt att bevara sin etniska identitet och studera sitt modersmål. Samtidigt har konflikten med Armenien medfört att det idag finns ytterst få armenier kvar i Azerbajdzjan och ytterst få azerier i Armenien. Före konflikten utgjorde armenier den största minoritetsgruppen i Azerbajdzjan och azerier den största i Armenien.

Azerbajdzjan åtog sig i samband med sin anslutning till Europarådet att möjliggöra alternativ militärtjänst för dem som opponerar sig mot militärtjänst av religiösa skäl. Den möjligheten tillämpas dock i realiteten ännu inte.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Homosexualitet utgör inte något brott i Azerbajdzjan, men det finns heller inget lagrum som särskilt uttrycker att hbtq-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna ska garanteras. Ingen politisk rörelse, inte heller inom oppositionen, uttrycker stöd för hbtq-personers

åtnjutande av de mänskliga rättigheter. En negativ inställning gällande hbtq-personer märks även av bland vissa delar av civilsamhället. Hat mot hbtq-personer på sociala medier är vanligt förekommande.

Hbtq-personer visar inte öppet sin sexuella läggning eller könsidentitet i Azerbajdzjan och det förekommer att hbtq-personer förlorar sina anställningar när den blir känd på arbetsplatsen.

År 2017 blev ett stort antal hbtq-personer gripna och förhörda i flera timmar av den lokala polisen i Baku, efter anklagelser om olaglig prostitutionsverksamhet. Rapporter finns om diskriminering, hot, utpressning och våld mot hbtq-personer på polisstationer.

Ingen civilsamhällesorganisation med det specifika syftet att stödja hbtq-personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna har ännu erhållit registrering hos myndigheterna.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Azerbajdzjan uppger att landet hyser över en miljon internflyktingar från Nagorno-Karabach, från de av Armenien ockuperade angränsande områdena samt från Armenien. Denna siffra innefattar emellertid även barn och barnbarn som fötts efter familjens flykt i slutet av 1980- eller början av 1990-talen. Enligt UNHCR lever över 620 000 personer som internflyktingar i Azerbajdzjan.

Lagstiftning och statligt stöd har bidragit till att underlätta internflyktingarnas situation. Stora belopp har avsatts från den statliga oljefonden för bostäder, skolor och infrastruktur. Runt om i landet har fler än 600 grundskolor för barn från internflyktingfamiljer upprättats.

Regeringens uttalade mål är att internflyktingarna ska kunna återvända till sina hemorter så snart konflikten med Armenien är över. Kritiker menar emellertid att detta bidrar till att internflyktingarna hålls kvar i utanförskap och hindras från genuin integration i samhället.

UNHCR bistår myndigheterna i deras hantering och kapacitetsuppbyggnad vad gäller internflyktingfrågorna samt i deras

hantering av asylärenden. De flyktingar som tar sig till Azerbajdzjan från andra länder kommer huvudsakligen från Afghanistan.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Diskriminering av personer med funktionsnedsättning i fråga om arbete, utbildning, transport och offentlig service är förbjuden enligt lag.

Att integrera personer med funktionsnedsättning i utbildning och arbetslivet har givits prioritet under senare år. Den statliga Heydar Alijev-fondens omfattande verksamhet inom utbildning och kultur främjar också integration av personer med funktionsnedsättning. Insatser i stadsrummet till stöd för ökad tillgänglighet i offentliga miljöer har blivit vanligare, särskilt i huvudstaden Baku.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Azerbajdzjan

Det svenska stödet till Azerbajdzjan styrs av en strategi för Sveriges reformsamarbete med Östeuropa, Västra Balkan och Turkiet (2014–2020). Sida ger idag inget bilateralt bistånd till Azerbajdzjan utan det begränsade utvecklingssamarbete som finns sker inom ramen för regionalt samarbete kopplat till EU:s Östliga partnerskap. Även Svenska Institutet genomför viss regional biståndsverksamhet som inkluderar Azerbajdzjan, bland annat kulturellt och akademiskt utbyte. Det övergripande syftet med biståndet till regionen är att bidra till ländernas strävan mot demokrati, rättssäkerhet och hållbar ekonomisk utveckling. EU-närmandet är en naturlig väg för att stärka dessa områden, men stödet anpassas till varje lands förutsättningar och önskemål. Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Azerbajdzjan.

EU:s samarbete med Azerbajdzjan i frågor om demokrati och mänskliga rättigheter sker i hög grad inom ramen för Östliga partnerskapet. Flera FN-knutna organisationer är verksamma på plats i Azerbajdzjan.

Svenskt stöd har genom Regeringskansliet getts till en plattform för civilsamhällesinitiativ för unga kallad *Baku Idea Lab*. Organisationen Kvinna till Kvinna samarbetar med azerbajdzjanska organisationer i sitt regionala arbete till stöd för en fredlig lösning av konflikten kring Nagorno-Karabach.

Sveriges ambassad i Baku har särskilt bidragit till att uppmärksamma kvinnors rättigheter genom ett antal samarbetsprojekt inom området samtidskonst.

Azerbajdzjan granskades i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) i maj 2018. Sveriges rekommendationer rörde människorättsförsvarens och civilsamhällets situation samt yttrandefrihet.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*) ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt och det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 2001 respektive år 1999.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination, ICERD*) ratificerades år 1996.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW*) ratificerades år 1995. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2001.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT*) ratificerades år 1996. Det tillhörande protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2009.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child, CRC*) ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2002. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om skydd för migrantarbetare och deras familjers rättigheter (*International Convention on the Protection of the*

Rights of All Migrant Workers and Members of their Families , ICRMW), ratificerades år 1999.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD*) ratificerades år 2009. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2009.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances, ICED*) har inte ratificerats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades 1993. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1993.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court, ICC*) har inte ratificerats.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (*The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, ECHR*), ratificerades år 2002.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (*Framework Convention for the protection of National Minorities*) ratificerades år 2000.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk (*European Charter for Regional or Minority Languages*), undertecknades år 2001.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (*Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*) har inte ratificerats.